

اشاره:

دور گفت‌وگوهای اروگونه دو مبحث اصلی «سرمایه‌گذاری در ارتباط با تجارت» و «حقوق مالکیت معنوی» را دربرگرفت. شماری از کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی که در بحث‌های دور اروگونه شرکت داشتند، تعهداتی را در این دو بخش پذیرفته‌اند که می‌بایست بنا به میزان توسعه‌یافتگی در زمانی محدود آنها را عملی سازند.

خواه و ناخواه پذیرش این تعهدات بر ساختار اقتصادی - تجاری کشورهای مورد بحث، آثار مثبت و منفی دارد و سیاست‌گزاران و برنامه‌ریزان این کشورها می‌بایست آمادگی لازم برای بهره‌گیری از آثار مثبت و به حداقل رساندن زیان‌های ناشی از اثرات منفی این پیمان‌ها را اتخاذ کنند.

از آنجا که بحث همکاری اقتصادی و تجاری کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی برای آمادگی این کشورها جهت ورود به قرن بیست‌ویکم از مباحث اصلی و مورد توافق کشورهای عضو در هشتمین اجلاس سران این کشورها در تهران بود، ضرورت دارد که پیامدهای موافقت‌نامه اقدامات سرمایه‌گذاری مرتبط با تجارت و موافقت‌نامه حقوق مالکیت معنوی مرتبط با تجارت بر کشورهای درحال توسعه از جمله کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی، به دقت مورد ارزیابی قرار گیرد.

در این گزارش پیامدهای موافقت‌نامه‌های مذکور از نظر تان

می‌گذرد.

پیامدهای موافقت‌نامه سرمایه‌گذاری و حقوق مالکیت معنوی بر کشورهای اسلامی

گزارش تولیدکنندگان قطعات اتومبیل و مواد شیمیایی احتمالاً بیش از بقیه از اقدامات سرمایه‌گذاری مرتبط با تجارت، به‌ویژه از اعمال شرط محتوای داخلی و محدودیت‌های تجاری متضرر می‌شوند. صنایع رایانه‌ای و اطلاعاتی احتمالاً کمتر از اقدامات فوق تأثیر می‌پذیرند.

در خصوص موافقت‌نامه اقدامات سرمایه‌گذاری مرتبط با تجارت، باید متذکر شد که کشورهای با کمترین توسعه‌یافتگی، قدرت کمتری برای تنظیم جریان سرمایه‌گذاری خارجی دارند. در واقع، دیرزمانی است که بسیاری از این کشورها، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را با حاکمیت ملی خود مرتبط می‌بینند. به همین سبب، مذاکرات راجع به این موافقت‌نامه، منازعه‌برانگیز بود. زیرا هدف این بود که جنبه‌هایی از سرمایه‌گذاری خارجی تحت پوشش شبکه‌ای از قواعد چندجانبه قرار گیرد.

کشورهای نیمه‌صنعتی اسلامی مانند ترکیه، مصر، مراکش، پاکستان، اندونزی و غیره بر این باورند که شرکت‌های فراملی و کشورهایایی که مقر این شرکت‌ها در آنها قرار دارند (۹۰ درصد در آمریکا، اتحادیه اروپا و ژاپن)، کاملاً از موافقت‌نامه منتفع خواهند شد و سهم‌شان نیز باز هم افزایش خواهد یافت. طبق این نظر، شرکت‌های فوق خواهند توانست صادرات بیشتری به کشورهای با کمترین توسعه‌یافتگی داشته و فعالیت‌های خود در این کشورها را گسترش دهند، زیرا با آنها به مثابه شرکت‌هایی که در تملک اتباع داخلی است، رفتار خواهد شد و به همین دلیل آزادی عمل بیشتری خواهند یافت. این شرکت‌ها همچنین از گنجانده شدن خدماتی نظیر بانکداری و بیمه در ترتیبات دور اروگوئه سود خواهند برد.

رشد بخش خدمات در سطح جهانی سریع‌تر از بقیه بخش‌هاست، زیرا در گذشته تنها ۲۰ درصد از تجارت جهانی به این بخش اختصاص داشت، در حالی که برآورد می‌شود $\frac{1}{4}$ منافع تجاری حاصل از گات از خدمات تأمین خواهد شد. کشورهای با کمترین توسعه‌یافتگی بیم آن دارند که رقابت شرکت‌های فراملی در بخش مالی، صنایع خدمات مالی کوچک آنها را به نابودی کشاند.

همان‌طور که می‌توان مشاهده کرد، هدف موافقت‌نامه اقدامات سرمایه‌گذاری مرتبط با تجارت جلوگیری از آن دسته مقررات سرمایه‌گذاری خارجی است که تجارت را مختل می‌سازد. موافقت‌نامه تعهدی ایجاد نمی‌کند، بلکه صرفاً اقداماتی را ممنوع می‌سازد که با الزامات گات درخصوص

پیامدهای موافقت‌نامه اقدامات سرمایه‌گذاری مرتبط با تجارت برای کشورهای اسلامی

مطالعات متعددی در مورد آثار موافقت‌نامه مزبور بر سرمایه‌گذاری و رفتار تجاری صورت گرفته است. سه یافته کلی در این زمینه به شرح زیر است:

۱- موافقت‌نامه تنها بر تعداد اندکی از بنگاه‌ها تأثیر می‌گذارد.

۲- اثر موافقت‌نامه بسته به نوع صنعت شدیداً متفاوت است.

۳- درخصوص اجرای موافقت‌نامه نیاز به قانون‌گذاری در حد وسیع نمی‌باشد.

شکاف عظیمی میان رقم سرمایه‌گذاری که به‌طور نظری از موافقت‌نامه تأثیر می‌پذیرد (۲۵ تا ۶۰ درصد) و میزان سرمایه‌گذاری گزارش شده به وسیله شرکت‌ها که مشمول موافقت‌نامه هستند (۲ تا ۶ درصد) به چشم می‌خورد.

کشورهای دارای کمترین توسعه‌یافتگی بیم دارند که رقابت شرکت‌های فراملی در بخش مالی، صنایع خدمات مالی کوچک آنها را به نابودی کشاند.

یک مطالعه انجام شده نشان می‌دهد که کشورهای درحال توسعه منمایل به استفاده از موافقت‌نامه برای اعمال شرط محتوای داخلی و برقراری محدودیت‌های صادراتی و وارداتی بوده‌اند. در حالی که کشورهای توسعه‌یافته، کرایش به اعمال همین اقدامات در قالب تشویق یارانه‌ها و اعطای کمک‌های بلاعوض داشته‌اند.

قسمت اعظم سرمایه‌گذاری بین خود کشورهای توسعه‌یافته صورت گرفته است تا میان کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه. بنابراین، گرچه در قیاس با کشورهای توسعه‌یافته، کشورهای درحال توسعه بیشتری متقاضی موافقت‌نامه و اجرای آن بودند. اما کشورهای دسته اول بیش از کشورهای دسته دوم از این موافقت‌نامه تأثیر پذیرفته یا مشمول ترتیبات آن قرار گرفته‌اند.

بنا به یک گزارش کمیسیون تجارت بین‌الملل آمریکا در ۱۹۸۲، در اجرای اقدامات سرمایه‌گذاری مرتبط با تجارت، تفاوت‌های زیادی میان صنایع مختلف وجود دارد. طبق این

رفتار ملی مغایرت دارند. این اقدامات عبارتند از:

الف) اعمال شرط محتوای داخلی (مغایر با تعهد رفتار ملی) مانند ملزم کردن یک بنگاه خرید یا استفاده از محصولات دارای منشأ داخلی برحسب مقدار یا ارزش محصول یا بر حسب نسبتی از تولید داخلی آنها یا اجبار به اینکه خرید یا استفاده یک بنگاه از کالاهای مهم به میزانی مرتبط با مقدار یا ارزش محصولات داخلی که صادر می‌کند، محدود گردد.

ب) وضع الزامات در مورد تراز تجاری (مغایر با تعهد حذف محدودیت‌های مقداری)، مانند مقرراتی که اقدام بنگاه برای ورود کالاهای مورد استفاده در تولید داخلی یا مرتبط با چنین تولیدی را به‌طور کلی یا به مقداری متناسب با صادرات آن یا میزان ورود ارز خارجی به این بنگاه، محدود می‌کند یا اینکه صادرات را بر حسب ارزش محصولات یا نسبتی از تولید داخلی محدود می‌سازد.

موافقت‌نامه، اثری دوگانه بر کشورهای اسلامی دارد: از یک سو سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای اسلامی درحال توسعه را تسهیل می‌کند که در نتیجه از آن منتفع خواهند شد. و از سوی دیگر کشورهای مزبور آزادی عمل خود برای اعمال شرایطی در مورد محتوای داخلی یا وادار کردن سرمایه‌گذاران خارجی به انجام حداقل صادرات را از دست خواهند داد.

موضوع موافقت‌نامه، نگرانی‌هایی را در مورد ضرورت توسعه برای کشورهای درحال توسعه ایجاد می‌کند. به‌طور کلی، استفاده مستقل و آزادانه از اقدامات سرمایه‌گذاری برای به حداکثر رساندن سهم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در دستیابی به اهداف اقتصادی - اجتماعی و پاسخگویی به نیازهای ایجاد شده، در کانون این نگرانی‌ها قرار دارد. کشورهای درحال توسعه از تسلط نظامات چندجانبه جدید در این زمینه بیمناکند، زیرا آزادی عمل آنها را محدود و اقدامات سرمایه‌گذاری به مثابه ابزاری برای سیاست توسعه را تضعیف می‌نماید.

موافقت‌نامه حقوق مالکیت معنوی مرتبط با تجارت

این موافقت‌نامه، حقوق مالکیت معنوی و تجارت کالاهای تقلبی را با هم دربرمی‌گیرد. موضوعات مربوط به حقوق مالکیت معنوی، فوق‌العاده پیچیده‌اند. این حقوق اساساً با سه مقوله یعنی حق اختراع^۱، حق کپی‌برداری^۲ (تکثیر) و علائم تجاری^۳ پیوند می‌خورد. طبقه‌بندی حقوق مالکیت معنوی در

قالب مزایا، به جای حقوق، به مراتب سهل‌تر است، زیرا حقوق مالکیت معنوی مدرن، بسته به فرهنگ‌ها، تفاوت دارد. موافقت‌نامه جنبه‌های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت معنوی موارد زیر را شامل می‌شود: حق کپی‌برداری و حقوق جانبی، علائم تجاری، علائم جغرافیایی، طرح‌های صنعتی، حق اختراع، طرح‌های ساخت مدارهای یکپارچه، حفاظت از اطلاعات افشا نشده (اسرار تجاری) و کنترل رویه‌های ضدرقابتی در پروانه‌های قراردادی (لیسانس‌ها).

حق کپی‌برداری

موافقت‌نامه در چارچوب این مقرره، تمام حمایت‌های اساسی مرتبط با تجارت را که کنوانسیون برن برای حمایت از آثار ادبی و هنری اعطا کرده است دربرمی‌گیرد و در عین حال تصریح می‌کند که برنامه‌های رایانه‌ای به مثابه آثار ادبی و گردآوری داده‌ها در پایگاه‌های اطلاعاتی همچون آفریده‌های معنوی، مورد حمایت هستند.

○ در موافقت‌نامه اقدامات سرمایه‌گذاری مرتبط با تجارت، اعمال شرط محتوای داخلی مغایر با تعهد رفتار ملی و وضع الزامات در مورد تراز تجاری مغایر با تعهد حذف محدودیت‌های مقداری است.

حق ثبت اختراع

هر گونه ابداعی، اعم از یک محصول یا یک فرآیند، در هر شاخه از فن‌آوری می‌تواند به ثبت برسد، مشروط بر آنکه متضمن گامی ابداعی بوده از لحاظ صنعتی قابل اجرا باشد.

علائم تجاری

در این سند، علامت به عنوان یک نشانه یا ترکیبی از نشانه‌ها که بر اساس آنها بتوان کالاهای یا خدمات یک واحد را از کالاهای و خدمات واحد دیگر متمایز ساخت، تعریف شده است.

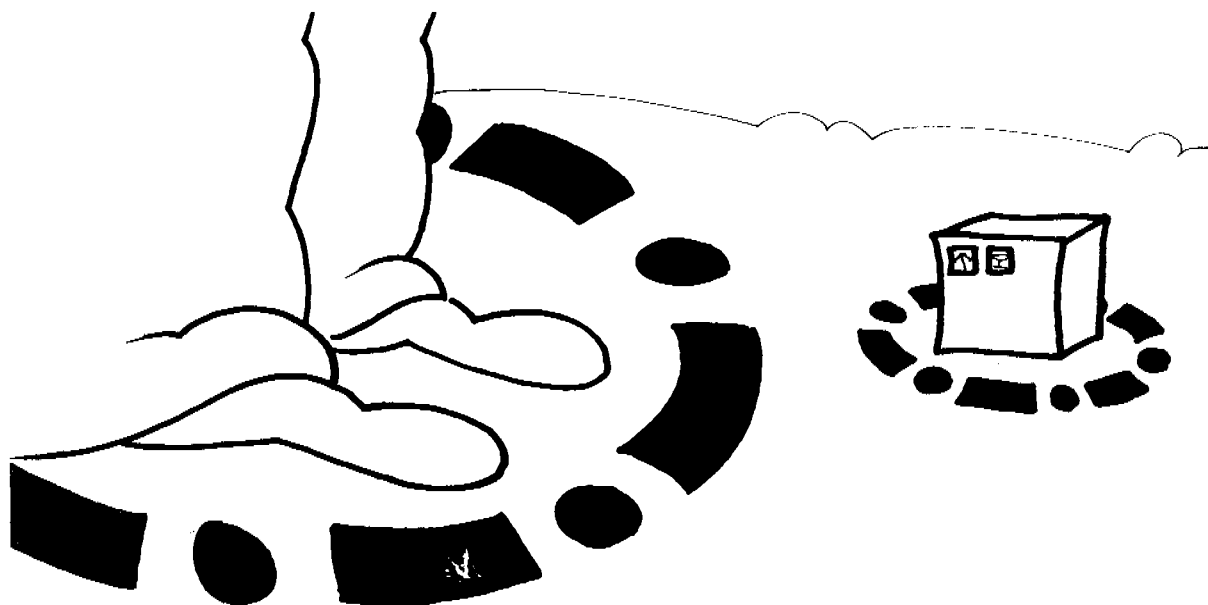
طرح ساخت مدارهای یکپارچه

این حمایت به طرح‌های ساخت و همین‌طور مدارهای

1 - Patent

2 - Copyright

3 - Trademark

یکپارچه شامل طرح ساخت مورد حمایت و اقلام حاوی چنین مدارهای یکپارچه‌ای تسری می‌یابد.

اسرار تجاری

اجرا موافقت‌نامه از همه کشورهای می‌خواهد که به اجرای رویه‌هایی که اقدام مؤثر علیه هر گونه نقص حقوق مالکیت معنوی مشمول این سند را اجازه می‌دهد، همچنان ادامه دهند و آنها را حفظ کنند.

موافقت‌نامه تصدیق می‌کند اطلاعاتی که عموم از آن آگاهی ندارند یا به سهولت در دسترس نیست و ارزش تجاری دارد، باید در مقابل افشاء یا کسب به طرقی مغایر با رویه‌های تجاری شرافتمندانه، مورد حمایت قرار گیرد.

پیامدهای موافقت‌نامه حقوق مالکیت معنوی مرتبط با تجارت برای کشورهای اسلامی

همزمان با آغاز مذاکرات تجاری دور اروگوئه در ۱۹۸۶، کشورهای در حال توسعه در برابر حمایت شدیدتر از حقوق مالکیت معنوی به‌ویژه در زمینه اختراعات ثبت‌شده، مقاومت قابل‌توجهی از خود نشان دادند. آنها معتقد بودند که حقوق انحصاری پیش‌بینی شده برای صاحبان حق کپی‌برداری و حق اختراع، در نهایت سبب افزایش قیمت کالاها یا خدمات مشمول این حقوق برای مصرف‌کنندگان می‌شود.

بعضی از کشورهای در حال توسعه اسلامی مانند پاکستان، مصر و بنگلادش اذعان داشتند که قادر به پرداخت حقوق مربوط به مواد دارویی موردنیاز خود نیستند و بنابراین مجبور هستند داروها را از روی نمونه‌های اصلی تهیه و در بازارهای داخلی خود به قیمت‌های ارزان‌تر بفروشند. این کشورها همچنین بر این باور بودند که هر گونه مقررات بین‌المللی سختگیرانه‌تر، فرآیند انتقال فن‌آوری را به چنین اقتصادهایی کندتر خواهد کرد.

علایم جغرافیایی

کیفیت یا معروفیت یک محصول، اغلب با نام محل یا کشوری که در آن تولید می‌شود، همراه است. بنابراین علامت مبدأ جغرافیایی آن می‌تواند بر انتخاب خریدار یا مصرف‌کننده اثر گذارد. هدف موافقت‌نامه موردبحث حمایت از عموم مردم در برابر خطر گمراه شدن و به اشتباه افتادن و نیز حمایت از تولیدکنندگان و تجار در مقابل رقابت ناعادلانه از طریق ادعای نادرست مبدأ جغرافیایی - است.

○ موافقت‌نامه حقوق مالکیت معنوی مرتبط با تجارت، موضوع‌های مربوط به حق اختراع، حق کپی‌برداری (تکثیر) و علایم تجاری را دربرمی‌گیرد.

کشورهای با کمترین توسعه یافتگی نیز برای اجرای آنها ۱۱ سال فرصت دارند.

تأثیر بر کشورهای آفریقایی

نگرانی‌های برخی کشورهای در حال توسعه و به‌ویژه کشورهای آفریقایی در مورد موافقت‌نامه به شرح زیر است:

- در پرداختن به نیازهای توسعه‌ای، به‌ویژه در تلاش برای ایجاد ظرفیت‌های فن‌آوری، چگونه باید با مشکل تطبیق با استانداردهای بالاتر و متحدالشکل حمایت از حقوق مالکیت معنوی مقابله کرد.

- با توجه به ضعف زیرساخت‌های اداری و محدودیت منابع انسانی و مالی، چگونه باید به الزام موافقت‌نامه در خصوص اجرای دقیق آن در داخل و در مرزها پاسخ داد.

- چگونه باید تضمین کرد که حمایت از حقوق مالکیت معنوی به ابزاری برای ایجاد تضییقات در تجارت مشروع تبدیل نشود، خصوصاً اینکه در صورت از میان رفتن یا لطمه دیدن حقوق ناشی از موافقت‌نامه، اجازة تلافی در حوزه تجارت کالایی و یا تعلیق امتیازات در این زمینه وجود دارد. به بسیاری از این نگرانی‌ها در این سند پاسخ داده نمی‌شود. موافقت‌نامه با مسأله توسعه در حدی بسیار ناقص و ناکافی برخورد می‌کند و اهمیت این بعد را در حد یک دوره انتقالی صرف، که به هیچ روی پاسخ‌گوی نیازهای توسعه فن‌آوری این کشورها نیست، تقلیل می‌دهد.

○ کشورهای عضو پیمان تجارت آزاد جهانی، متعهد هستند که به منظور انطباق قوانین ملی خود با هنجارهای توافق‌شده برای حمایت از حقوق مالکیت معنوی، در قوانین خود تجدیدنظر کنند.

از آنجا که وظیفه تطبیق قوانین داخلی در خصوص حقوق مالکیت معنوی و ایجاد قابلیت‌های داخلی برای ایفای تعهدات ناشی از موافقت‌نامه، هنوز هم برای کشورهای مورد بحث شاق است. مدت دوران انتقالی برای انجام چنین منظوری به دشواری کفایت می‌کند. در متن موافقت‌نامه، استانداردهای جهانی مشروحتی پیش‌بینی شده که همه کشورها، قطع نظر از سطح توسعه‌شان باید آنها را مرعی دارند. عدم تناسب میان حقوق و تعهدات صاحبان حق، چنان است که مفر اندکی برای

○ برخی کشورهای در حال توسعه عضو سازمان کنفرانس اسلامی اعتقاد دارند که مقررات بین‌المللی سختگیرانه‌تر، فرآیند انتقال فن‌آوری به اقتصادشان را کندتر خواهد کرد. موافقت‌نامه حقوق مالکیت معنوی، صنایع نوپای کشورهای اسلامی را تهدید می‌کند.

به زعم این کشورها، انعقاد موافقت‌نامه برای تنظیم حقوق مالکیت معنوی، بر تمامی صنایع جدیدالتأسیس در کشورهای در حال توسعه اسلامی و بخش کشاورزی آنها تأثیر خواهد گذاشت. تحولات جدید در بیوتکنولوژی بدین معناست که انواع بذرها در قالب اکتشافات جدید در فعالیتهای کشاورزی - بازرگانی به ثبت می‌رسند و در آینده کشاورزان کوچک باید به جای استفاده مجدد از بذرهای خود، همه‌ساله بذرهای جدیدی خریداری کنند. بدین ترتیب موافقت‌نامه، پیشرفت در کشاورزی را در جهت خاصی و به نفع شرکت‌های فراملی سوق خواهد داد.

برخلاف نظر فوق، کشورهای صنعتی مدعی بودند که اگر قرار باشد تکثیر و فروش غیرقانونی محصولاتشان مانع از آن شود که هزینه‌های به‌عمل آمده جبران گردد، صرف هزینه‌های هنگفت در زمینه تحقیق و توسعه به‌منظور تولید محصولات جدید، عملی ضد تولید خواهد بود.

طبق موافقت‌نامه، اکنون کشورهای عضو متعهد هستند به‌منظور انطباق قوانین ملی خود با هنجارهای توافق‌شده برای حمایت از اختراعات، علایم تجاری، حق کپی‌برداری، طرح‌های صنعتی، اسرار تجاری، مدارهای یکپارچه و علایم جغرافیایی، در این قوانین تجدیدنظر کنند. موافقت‌نامه همچنین حیطه‌هایی از فن‌آوری مانند محصولات دارویی، نرم‌افزارهای رایانه‌ای و ابداعات و آثار ناشی از فن‌آوری‌های جدید را شامل می‌شود که در بسیاری از کشورها هنوز هیچ‌گونه حمایتی از آنها به‌عمل نمی‌آید.

همه کشورهای یک سال فرصت دارند این موافقت‌نامه را پس از لازم‌الاجرا شدن موافقت‌نامه تأسیس سازمان جهانی تجارت، به اجرا درآورند. کشورهای در حال توسعه علاوه بر این، از یک فرصت اضافه چهارساله نیز برخوردارند، البته به جز بخش‌های دارویی و کشاورزی که فرصت اضافی کشورهای در حال توسعه در مورد آنها ۹ سال است و

اطلاعاتی آنها می‌تواند کشورهای مزبور را قادر سازد به فن‌آوری و دانش فنی مورد استفاده همگان دسترسی پیدا کنند. اما برای مواجهه با تقاضای فزاینده در مورد افزایش کیفیت محصولات و سیر صعودی ابداعات که مشخصه رقابت در بازار جهانی است، اقدامات بیشتری باید برای تسهیل دسترسی به دانش‌های برخوردار از حقوق مالکانه موجود و جدید به عمل آید.

تأثیر بر کشورهای خاورمیانه

به دلیل بهره‌مندی کشورهای خاورمیانه از منابع نفتی که برای منطقه حایز اهمیت حیاتی است و مستثنی شدن مواد هیدروکربور از مذاکرات دور اروگوئه، تأثیر گات ۱۹۹۴ بر کشورهای مزبور محدود است. عضویت کشورهای خاورمیانه در سازمان جهانی تجارت دارای دو جاذبه اصلی است: نخست، دسترسی بیشتر به بازارهای کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD) فرصت‌های زیادتری برای صادرات به‌وجود خواهد آورد، دوم، تعهد به انجام سیاست‌های بازرگانی با توجه به ملاحظات گات و همین‌طور حمایت در محدوده آن، می‌تواند امنیت سرمایه‌گذاری در منطقه را افزایش دهد و بدین ترتیب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را تشویق کند.

○ اگر رابطه‌ای مثبت میان سطح حمایت از حقوق مالکیت معنوی و جریان سرمایه‌گذاری خارجی به‌وجود آید، کشورهای آفریقایی تا حدودی از پیشرفت‌های فن‌آوری برخوردار خواهند شد.

آزادسازی خدمات که به‌طور ضمنی در گات ۱۹۹۴ پیش‌بینی شده است، احتمالاً تأثیر مهمی بر منطقه دارد، هر چند ممکن است اجازه دسترسی بیشتر به عرضه‌کنندگان خارجی خدمات، فشارهایی را بر حکومت‌های منطقه وارد سازد. دو موافقت‌نامه راجع به جنبه‌های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت معنوی و اقدامات سرمایه‌گذاری مرتبط با تجارت، پی‌آمدهایی برای منطقه خواهند داشت. در خصوص سرمایه‌گذاری، دولت‌هایی که شرط محتوای داخلی را در این زمینه اعمال می‌نمایند، باید از آن دست بردارند. قبول ترتیبات مربوط به

دولت‌ها در تعقیب اهداف توسعه‌ای و سیاست‌های عمومی، به‌ویژه درخصوص شرایط مقرر در مورد مجوز اجباری و تضعیف حقوق باقی می‌گذارد. رویه‌های اجرایی مفصل موافقت‌نامه، توانایی‌های اداری و مالی محدود کشورهای آفریقایی و همین‌طور سایر کشورهای درحال توسعه را در به‌دوش کشیدن بار اجرا چندان در نظر نمی‌گیرد.

○ برخی کشورهای درحال توسعه به‌ویژه کشورهای آفریقایی در رابطه با موافقت‌نامه مالکیت حقوق معنوی نسبت به نحوه ایجاد ظرفیت‌های فن‌آوری و تضییقات تجاری ناشی از آن بیم دارند و نمی‌دانند با ساختار ضعیف اداری و مالی و نیروی انسانی خود چگونه الزامات موافقت‌نامه را اجرا کنند.

اثر آن بر کشورهای آفریقایی، همچون کشورهای در حال توسعه اسلامی عبارت است از: دسترسی محدودتر به فن‌آوری خارجی از طریق رویه‌های بازرگانی محدودکننده مذکور در موافقت‌نامه صدور مجوز، پرداخت بیشتر به خارجیان از بابت اخذ دانش موضوع اختراعات ثبت شده در نتیجه دوره طولانی‌تر حمایت از این حقوق، و تأدیه قیمت‌های بالاتر. برای چنین کشورهایی که در آنها نیروی ماهر اندک، پایه صنعتی ضعیف و اندازه بازار محدود است، سرمایه‌گذاری خارجی که راه مهمی جهت انتقال فن‌آوری است، احتمالاً در حدی نازل قرار دارد. البته نباید این توهم به‌وجود آید که سطوح بالاتر حمایت و اجرای دقیق حقوق مالکیت معنوی به جذب سرمایه‌های خارجی بیشتر منجر خواهد شد.

اگر رابطه‌ای مثبت میان سطح حمایت از حقوق مالکیت معنوی و جریان سرمایه‌گذاری خارجی وجود داشته باشد، کشورهای آفریقایی به دلیل برقراری سطح نسبتاً بالای حمایت، احتمالاً تا حدودی از پیشرفت‌های فن‌آوری برخوردار خواهند شد. در عمل، ابراز نگرانی می‌شود که گرایش در جهت حمایت بیشتر از حقوق مالکیت معنوی، ممکن است از تقلید به وسیله مهندسی معکوس، جلوگیری و از این رو، روند ابداعات فن‌آوری در این کشورها را کند سازد. با وجود این، با توجه به سطح پایین توسعه فن‌آوری و مهارت‌های علمی این کشورها، کمک‌های فنی کافی از طریق آموزش و تقویت زیربنای

حقوق مالکیت معنوی نیز تبعیت بیشتر از مقررات مربوط به کپی برداری، علامت تجاری و حق اختراع را ایجاب می‌کند.

ترتیب مانع از توسعه صنایع خدماتی‌شان گردد که در توسعه سریع، جایگاهی حیاتی دارد.

روشن است که با پایان گرفتن موفقیت‌آمیز مذاکرات دور اروگوئه، دورنمای تجارت به حوزه‌هایی چون خدمات، سرمایه‌گذاری و حقوق مالکیت معنوی، از جمله تجارت کالاهای تقلبی، تسری یافته که بر سیاست‌های تجاری و اقتصادی کشورهای، اعم از بزرگ و کوچک، تأثیری بسزا دارد. این جریان بی‌تردید بر روند ادغام کشورهای آفریقایی - که عمدتاً در حاشیه قرار دارند - در نظام تجاری بین‌المللی مؤثر است. تند یا کند بودن این فرآیند، بستگی تام به این دارد که موافقت‌نامه‌های متعدد دور اروگوئه تا چه حد برنامه‌های تعدیل ساختاری این کشورها را در جهت موفقیت اصلاحات سیاست تجاری، تسهیل کند. برای تحقق این منظور لازم است سیاست‌های تجاری و اقتصادی برای ایجاد ظرفیت‌های عرضه از طریق یک نظام تجاری چند جانبه باز و عادلانه، هماهنگ و حمایت شود.

کشورهای درحال توسعه اسلامی به اصلاحات اقتصادی و به توانایی خود در استفاده منعطف و انتخابی از ابزارهای سیاست‌گذاری در همه حیطه‌های دور اروگوئه، به ویژه مقولات جدید امید دوخته‌اند. در عین حال یک نظام تجاری باز و با ثبات‌تر و غیر تبعیضی و عادلانه‌تر همراه با قواعد تقویت شده که بتواند مانع از وسوسه برای اعاده یکجانبه‌گرایی و دوجانبه‌گرایی در روابط تجاری گردد، محیط مساعدی را برای جریان سرمایه‌گذاری خارجی که لازمه ایجاد ظرفیت‌های صادراتی در این کشورهاست، فراهم خواهد کرد.

تأثیر بر کشورهای آسیا - پاسیفیک

کشورهای درحال توسعه شرق آسیا، استثنائات قابل ملاحظه‌ای را در اجرای حقوق مالکیت معنوی اجازه داده بودند و چنین نقضی عملاً توانست به صورت عاملی مهم در پیشبرد توسعه صنعتی این کشورها درآید. اما در آینده، انتقال فن‌آوری به اقتصادهای کمتر توسعه‌یافته منطقه، تنها با تأکید بر طرق مشروع همچون سرمایه‌گذاری مستقیم خواهد بود و نه اتکای نامحدود به سرعت حق کپی برداری.

نتیجه‌گیری

موضوع مذاکرات دور اروگوئه گسترده است. در تحلیل فوق، تلاش شد تبعات احتمالی دورا روگوئه در مقوله‌هایی چون سرمایه‌گذاری و حقوق مالکیت معنوی که من حیث‌المجموع برای کشورهای درحال توسعه اسلامی حایز اهمیت است، اجمالاً مطرح گردد.

کشورهای درحال توسعه در مذاکرات راجع به این دو مقوله و نیز تجارت خدمات، یا مجموعه‌ای از پیشنهادهای کشورهای توسعه‌یافته روبرو بودند که از یک سو تعهدات مربوط به بهبود حمایت بین‌المللی از مالکیت (از جمله حقوق مالکیت معنوی) را وارد نظام تجارت چندجانبه می‌کرد و از سوی دیگر وضعیت عرضه‌کنندگان فراملی خدمات را که قدرت رقابتی آنها بر توانایی مالی و سلطه فن‌آوری مبتنی است، تحکیم می‌بخشید. چنین پیشنهادهایی می‌توانست خطراتی جدی برای کشورهای درحال توسعه دربرداشته و دسترسی آنها به دانش فنی و سرمایه بین‌المللی را محدود سازد و بدین